กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา*

Administration Strategies to Promote Active Citizenship among Secondary School Students

[1]ณฐมน คุณเที่ยง และ สถิรพร เชาวน์ชัย
[1]Nathamon Khuntieang and Sathiraporn Chaowachai
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Faculty of Education, Naresuan University, Thailand.
[1]Correspoding Author's Email: Nathamonkh66@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้าวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 5 คน เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างกลยุทธ์ และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการประเมินโดยทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โรงเรียนต้องมีแผนการดำเนินงานโดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกำหนดการงานที่ชัดเจน ทั้งหมดนี้ได้มาจากการวิเคราะห์องค์กรภายใน และ วิเคราะห์องค์กรภายนอกและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบ 5 ประเด็นกลยุทธ์ 2) ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษามี 5 กลยุทธ์หลักดังนี้ (1) พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน (2) พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน (3) พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ (4) เพิ่มศักยภาพการบริหารงบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน และ (5) สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ผลการตรวจสอบกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

*Received December 10, 2025; Revised January 21, 2026; Accepted January 28, 2026

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร; ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้; โรงเรียนมัธยม

Abstract

This research article addressed two main objectives: 1) to explore the environmental conditions and administrative approaches that enhance active citizenship among secondary school students, and 2) to develop and validate those strategies. The study employed a qualitative research design adopting a strategic management framework. Research activities were carried out in two phases: 1) exploring the environment and administrative practices in three best-practice schools, including interviews with five educational experts; and 2) formulating the management strategies from the first phase and assessing their propriety through assessment with another group of seven experts.

The research findings are as follows: 1) Based on the internal and external organizational analyses, schools should establish operational plans that explicitly outline their vision, mission, goals, and areas of work. 2) The study also identified five key administrative strategies that foster active citizenship among secondary school students, including (1) curriculum development, (2) improving educators' instructional competencies, (3) systematic improvement of school administration, (4) more effective budget management, and (5) strengthening collaboration with external organizations.

Keywords: Administration Strategies; Active Citizenship Enhancement; Secondary School Students

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในโลกอนาคตถือเป็นความท้าทายของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทาง การศึกษา นโยบายการจัดการศึกษา วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขสอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อเสริมเสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรมและนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ได้กล่าวถึงการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ปรับโครงสร้างระบบบริหารจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาให้มีความคล่องเป็นเอกภาพ พัฒนาระบบบริการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ความแตกต่างของพื้นที่และผู้เรียน พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลที่มีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (Wannasri, 2021)

จะเห็นว่า การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการยกระดับและพัฒนาศักยภาพของพลเมืองในแต่ละประเทศให้สูงขึ้น ตลอดจนเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ อันจะนำไปสู่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สังคม Anantavorasakul (2017) กล่าวว่า ทุกสังคมจำเป็นต้องมี “พลเมืองตื่นรู้”

(Active Citizen) เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมมิใช่เพียงการต่างคนต่างอยู่ แต่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น ประชาชนจึงไม่ควรวางบทบาทตนเองเป็นเพียงผู้อยู่อาศัย แต่ต้องยกระดับสู่การเป็นพลเมืองที่ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น พลเมืองไม่ควรจำกัดบทบาทอยู่เพียงการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐเท่านั้น เพราะการเป็นเพียงผู้ตระหนักรับคำสั่งจะส่งผลให้ภาคประชาสังคมขาดพลังในการขับเคลื่อน และนำไปสู่สภาวะสังคมที่ถูกผูกขาดอำนาจโดยรัฐในที่สุด

ในการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาจะพัฒนาหรือบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล Khejonnanta (2023) กล่าวว่า กลยุทธ์เป็นตัวกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์การซึ่งกลยุทธ์ที่ดีที่มีการนำไปปฏิบัติได้ Phusri (2022) กล่าวว่า องค์การจะสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพ คือ การมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่าและมีประสิทธิผล คือ บริหารงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้และช่วยให้ผู้บริหารมีการทำงานในลักษณะเชิงรุก ดังนั้น การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญต่อองค์กร และ Piyawongwattana (2017) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินการร่วมกันของบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในการนำทรัพยากรที่มีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ เป็นไปตามที่เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ ในส่วนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของผู้ที่ประกอบวิชาชีพ ทางการศึกษา นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนสถานศึกษาและควรมีคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกลยุทธ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนผู้สอนให้จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนได้เกิดคุณภาพตามที่สถานศึกษาตั้งเป้าหมายไว้

การเปนพลเมืองตื่นรูนั้นจะตองปฏิบัติตามบทบาทหนาที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริยทรงเปนประมุข เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผูอื่น เคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกา ขอตกลงและกฎหมาย รวมมือกับผูอื่นในการทำงานสาธารณะและจิตอาสา ติดตามสถานการณเหตุการณบานเมือง และปญหาของชุมชน สังคมและโลกมีสวนรวมทางตรงหรือทางออมในการพัฒนา เปลี่ยนแปลงและแกไขปญหา มีการตัดสินใจและการแกปญหารวมกัน สามารถแสดงจุดยืนของตนเอง มีทักษะในการตัดสินใจ การแกไขปญหา การแกไขความขัดแยงดวยการใหความรวมมือและการแสดงออกซึ่งความสามารถที่จะอยูรวมกันทามกลางความหลากหลาย มีทักษะการตีความ การติดตามขาวสาร การตีความนโยบายและการตัดสินใจทางการเมือง และการวิจารณขอมูลขาวสารจากสื่อ มีสวนรวมกับกลุม หนวยงาน หรือองคกรเพื่อกิจการสาธารณะ สามารถทำงาน กับชุมชนและภาคประชาสังคมระดับตาง ๆ ที่เหมาะสมกับความรูความสามารถของตนเอง มีทักษะการจัดการการเปลี่ยนแปลงและประยุกตใชเพื่อลดหรือขจัดขอขัดแยงและการแสวงหาทางออกดวยวิธีการตาง ๆ (Office of the Education Council, Ministry of Education, 2019)

ดังนั้น สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึงจำต้องส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ให้เป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานและรับผิดชอบงานโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนเพื่อให้เข้าใจและเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคม ให้มีทักษะชีวิตสร้างและพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 3 ขั้นย่อยตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาสภาพแวดล้อมการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้าวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาต้นแบบสภานักเรียนระดับประเทศ

2) เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และมีนักเรียนเป็นคณะกรรมการสภานักเรียนระดับประเทศ

3) เป็นสถานศึกษาหรือมีบุคคากรที่มีผลงานดีเด่นทางด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพแวดล้อมการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาจัดกระทำและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การกำหนดแนวทางของประเด็นกลยุทธการบริหารเพื่อสงเสริมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพแวดล้อมของการบริหารเพื่อสงเสริมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจากขั้นที่ 1.1 มาจัดทำแนวทางการกำหนดประเด็นกลยุทธการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาและได้นำแนวทางการกำหนดประเด็นกลยุทธและกลยุทธที่จัดทำเสนอให้อาจารยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ ตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นกลยุทธอีกครั้ง

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีคุณสมบัติเบื้องต้น ดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือ

2) เป็นผู้มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือ

3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการพัฒนาหลักสูตร หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาจัดกระทำและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาแนวทางและสภาพแวดล้อมการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix

2) ผู้วิจัยนำร่างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำกลยุทธ์ การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการประเมินความเหมาะสม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษาผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มที่ 2 ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการที่มีประสบการณ์ในการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ประเด็นการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อมและแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมพบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า โรงเรียนมีจุดแข็งที่เข้มแข็งในทุกด้าน ของการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองตื่นรู โดยมีโครงสร้างนโยบายและบริหารจัดการ มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ชัดเจน และใช้การบริหารแบบมีส่วน ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีจำนวนเพียงพอ มีการใช้ PLC และเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง นักเรียนมี ทักษะพลเมือง และ ความรับผิดชอบ ที่ชัดเจน ระบบงบประมาณ โปร่งใส ตรวจสอบได้ จุดอ่อนของโรงเรียนขาดการนำสื่อดิจิทัลมาใช้ ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า โอกาสคือปัจจัยทางการเมืองมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมการสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้นำเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันมาใช้ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา อุปสรรคคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจากภาครัฐและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ-เอกชน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณและภาวะเศรษฐกิจผู้ปกครองบางส่วนไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่าย ส่งผลให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนขาดความต่อเนื่องในบางช่วง

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้จำแนกแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมออกเป็น 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 2) พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 3) พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) เพิ่มศักยภาพการบริหาร

งบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 5) สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจากผู้คุณวุฒิทำให้ได้ 5 กลยุทธ์หลัก 16 กิจกรรมย่อยดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 1.1 เสริมสร้างคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้

กิจกรรมที่ 1.2 เพิ่มประสิทธิภาพในการวัดและประเมินผลการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้

กิจกรรมที่ 1.3 พัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 1.4 นิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 2.1 สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย หน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 2.2 พัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้

กิจกรรมที่ 2.3 พัฒนาความสามารถของบุคลากร ด้านเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน เพื่อให้ตอบโจทย์โลกยุคปัจจุบัน

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

กิจกรรมที่ 3.1 เพิ่มขีดความสามารถในการกำหนด นโยบาย วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เป้าประสงค์และตัวชี้วัดของโรงเรียนในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 3.2 พัฒนาระบบการบริหารคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 3.3 กำกับ ติดตาม การบริหารการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพการบริหารงบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 4.1 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างคุ้มค่า

กิจกรรมที่ 4.2 สร้างความเข้มแข็งในการระดมทรัพยากรจากเครือข่าย

กิจกรรมที่ 4.3 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 4.4 กำกับ ติดตาม การบริหารงบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างคุ้มค่า

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 5.1 สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ 5.2 บูรณาการความร่วมมือจากชุมชน และหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาได้กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาและกิจกรรมที่ส่งเสริมกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จดังรูป

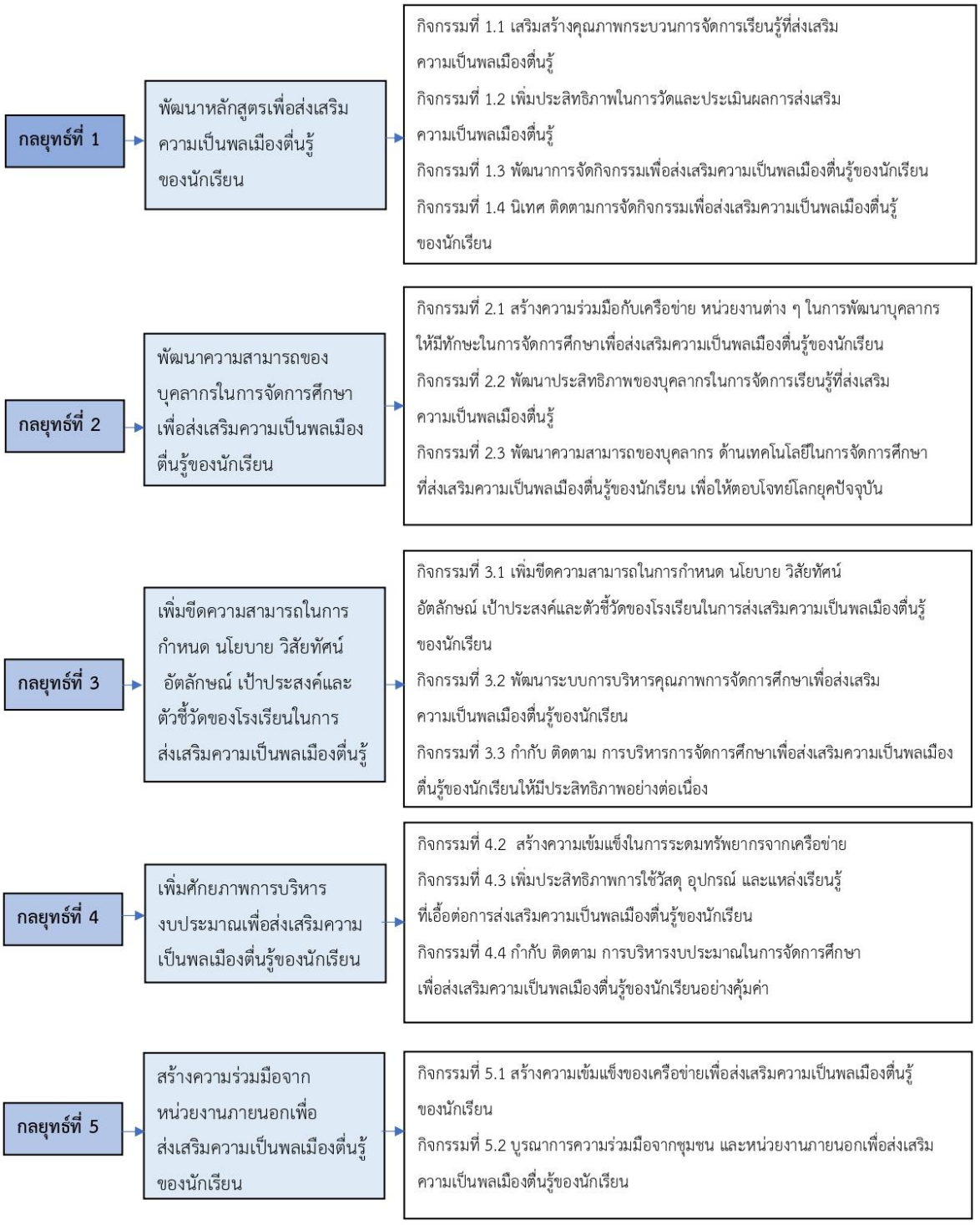

Figure 1: Administration Strategies to Promote Active Citizenship among Secondary School Students

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า โรงเรียนมีจุดแข็งที่เข้มแข็งในทุกด้าน ของการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ โดยมีโครงสร้างนโยบายและบริหารจัดการ มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูง ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีจำนวนเพียงพอ ระบบงบประมาณโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียนมีจุดแข็งในด้านการบริหารจัดการ มีคุณครูที่พร้อมตรงตามสาขาที่สามารถสอนนักเรียนได้อย่างครบถ้วน มีระบบงบประมาณที่เข้มแข็งสามารถตรวจสอบได้จากภายในและภายนอก สอดคล้องกับ Hemchartluechai, Pruettikol, and Kaewkor (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้างการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีความ เหมาะสมประกอบด้วย 4 ประเด็นกลยุทธ์คือ 1) การพัฒนา และยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ให้สูงขึ้น 2) การปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพบุคลากรในสถานศึกษา 3) การระดมทุน และทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ พัฒนาการศึกษา 4) ปรับปรุงระบบการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า โอกาสคือปัจจัยทางการเมืองมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมการสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตรงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570) ได้กำหนดแนวทางเพื่อนำสู่ความเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” โดยการส่งเสริมให้คนไทย มีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู”มุ่งสู่สังคมคุณธรรมที่คนไทยอยู่รวมกันด้วยความสมานฉันท์ภายใต้หลักธรรม วิถีวัฒนธรรมไทย ที่ดีงามและประเทศไทยปลอดทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงในมิติด้านคุณธรรมด้านสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมในโรงเรียน ในกลุ่มเพื่อนมีผลต่อนักเรียนที่จะพากันส่งเสริมในด้านการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การแสดงหาความรู้ร่วมกัน รวมถึงแรงกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียน สอดคล้องกับ Jeenakul (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ แบบวัดและโปรแกรมสร้างเสริมสำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ค่านิยมวิถีประชาธิปไตย ชีวิตของชุมชนและสังคม การมีส่วนร่วมในวิถีความเป็นประชาธิปไตย ด้านสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้นำเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันมาใช้ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันอาศัยเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้ง่ายและราคาไม่แพง สอดคล้องกับ Chaowachai (2024) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ผู้สอนควรเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายมาเป็นการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ มาจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทของสถานศึกษาลักษณะของผู้เรียนนำทรัพยากรการเรียนรู้ดิจิทัลในสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อุปสรรคคือด้านสภาพเศรษฐกิจมีอิทธิพลสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจากภาครัฐและความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ-เอกชน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณและภาวะเศรษฐกิจผู้ปกครองบางส่วนไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่าย ส่งผลให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนขาดความ

ต่อเนื่องในบางช่วง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลายตามโครงการในแผนการปฏิบัติประจำปีนั้นนอกจากงบประมาณที่ได้รับจากรัฐแล้วงบประมาณส่วนนึงมาจากการระดมทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษาจากทุกภาคส่วน ดังนั้นการได้รับการอุดหนุนจากหน่วยงาน บุคคลภายนอกจะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการกิจกรรมตามโครงการได้ครบทุกโครงการ สอดคล้องกับ Suwathee (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งในกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ โรงเรียนประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การส่งเสริมสนับสนุนและ ประสานการจัดการศึกษากับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้จำแนกแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมออกเป็น 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 2) พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 3) พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) เพิ่มศักยภาพการบริหารงบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 5) สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอันดีต่อการเป็นพลเมืองตื่นรู้จะต้องเริ่มจากหลักสูตรของสถานศึกษา แนวทางการการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในด้านที่คาดหวัง อีกทั่งโรงเรียนจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่เข้มแข้ง สนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากนี้การได้รับความร่วมมือต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เป็นแรงส่งเสริมที่จะช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมของโรงเรียนไปสู่เป้าหมายนที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับ Siritheeratharadol, Intarakamhang, and Tuntivivat (2022) ได้ทำวิจัยเรื่อง การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็น พลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกได้ให้แนวทางไว้ 6 แนวทาง คือ 1. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก 2. การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก 3. การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีของการเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก 4. การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 5. การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้โลก เข้าไปในหลักสูตร 6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สอดคล้องกับ Greemabut (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ 1. ด้านการจัดการเรียนรู้ได้แก่การจัดการเรียนรู้ตามหลักสิทธิมนุษยชนและความเป็นพลโลก 2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม 3. ด้านสื่อ/นวัตกรรม เลือกใช้สื่อที่เหมาะกับวัยของผู้เรียน 4. ด้านการวัดและประเมินผลผู้สอนประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ทั้งที่อาจเป็นเพราะหลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญและจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน พบว่าหลักสูตรที่มีอยู่เดิมยังไม่มีการบูรณาการหรือเน้นย้ำองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงนอกห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Chaowachai (2024) กล่าวว่า การบริหารจัดการเรียนรู้คือการดำเนินงานตาม

กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ Office of the Education Council, Ministry of Education (2019) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารหลักสูตรเป็นองค์องค์ประกอบหนึ่งของการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสมรรถนะ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูถือเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดในการแปลหลักสูตรและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนอย่างมีคุณภาพครูต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เรื่องของพลเมืองตื่นรู้ สอดคล้องกับ Na Songkhla (2018) ได้นำเสนอการออกแบบการเรียนแนวดิจิทัล สำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการและคัดสรรเทคโนโลยี (Learning Design) สิ่งแวดล้อมสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีการสอน การสร้างแรงจูงใจและคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Keser, Akar, and Yildirim (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของกิจกรรมนอกหลักสูตรในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้พบว่า การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในการศึกษาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ได้แก่ การรับรู้การเป็นพลเมืองตื่นรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะการคิดและการวิจัย และทักษะระหว่างบุคคล ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความยั่งยืนให้กับกลยุทธ์ โรงเรียนที่ยังขาดกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจนในการผลักดันประเด็นความเป็นพลเมืองตื่นรู้ขาดการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Boonyang (2017) กล่าวว่า ความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การประเมินและการปรับแก้แผนไปสู่เป้าหมายขององค์กรได้ สอดคล้องกับ Thongbai (2023) กล่าวว่า การจัดสรรทรัพยากรจะต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์โดยพิจารณาขนาดขององค์การ และต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและทันการณ์การจัดสรรทรัพยากรพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ต้นทุนอื่น การลงทุนในที่ดินและเครื่องมือต่าง ๆ และการใช้เงินทุนหมุนเวียน ซึ่งการจัดสรรทรัพยากรเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญ

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มศักยภาพการบริหารงบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทรัพยากรทางการเงินถือเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่เปลี่ยนแผนงานให้เป็นกิจกรรมที่จับต้องได้ โรงเรียนที่ขาดประสิทธิภาพในการจัดสรรหรือระดมทรัพยากร ทำให้โครงการ กิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่หรือต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Mascherini, Manca, and Hoskins (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในสหภาพยุโรป จากประชาชนตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปของ 14 ซึ่งตัวแปรทางสังคมหนึ่งคือ รายได้ต่อปี ผลการวิจัยพบว่า วัยที่มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้มากที่สุด คือ ชายหรือหญิงที่มีอายุประมาณ 48 – 64 ปี (วัยเบบี้บูม) ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีการศึกษาในระดับสูง มีรายได้ดี ส่วนลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้รองลงมา คือวัยหนุ่มสาวแต่มีรายได้น้อย สอดคล้องกับ Thongbai (2023) กล่าวว่า กระบวนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่จะเห็นผลได้อย่างรวดเร็วองค์ประกอบหนึ่งคือการจัดสรรทรัพยากร บริษัทต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การจัดสรรทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์โดยพิจารณาขนาดขององค์การ และต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและทันการณ์การจัดสรรทรัพยากรพื้นฐาน 4 ด้าน

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในบริบทของโรงเรียน แต่ต้องการการเรียนรู้และประสบการณ์จริงในสังคม ทำให้การเรียนรู้ตามหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงนอกบริบทโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Suwathee (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลยุทธ์ที่ 8 คือ การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษากับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น สอดคล้องกับ Office of the Education Council, Ministry of Education (2019) กล่าวว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ฐานสมรรถนะนั้นองค์ประกอบด้านการพัฒนาผู้สอนนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีส่วนสนับสนุนให้ผู้สอนได้พัฒนาตนเอง ทุกภาคเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและฝ่ายวิชาการนิเทศ กำกับ และสนับสนุน เน้นการพัฒนาผู้สอนด้วยกระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาวิชาชีพครู

สรุป

กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก คือ 1. พัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 2. พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 3. พัฒนาการบริหารการจัดการเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4. เพิ่มศักยภาพการบริหารงบประมาณเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน 5. สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน และอีก 16 กิจกรรม นั้นเป็นรากฐานที่จะช่วยให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการปรับระบบบริหารจัดการ ให้มีวิสัยทัศน์และระบบประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรเชื่อมโยงสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้และการวัดผลที่เน้นสมรรถนะผู้เรียน พร้อมกับพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนให้เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ยุคใหม่ที่เชี่ยวชาญเทคโนโลยี นอกจากนี้ การมีกลยุทธ์บริหารงบประมาณที่มุ่งเน้นความคุ้มค่าร่วมกับการสร้างพันธมิตรเครือข่ายทางสังคม จะช่วยระดมทรัพยากรและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งท้ายที่สุดจะช่วยให้โรงเรียนเป็นพื้นที่บ่มเพาะ "พลเมืองตื่นรู้" ที่มีคุณภาพและมีความยั่งยืนในโลกของศตวรรษที่ 21 อย่างที่จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในปัจจุบัน ยังขาดความชัดเจนในเชิงกระบวนการและการบูรณาการ อีกทั้งการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอกยังมีน้อย และขาดระบบการติดตามประเมินผลที่สะท้อนพฤติกรรมความเป็นพลเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ควรเร่งสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด ของบุคลากรให้เห็นความสำคัญของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินความพร้อมของสถานศึกษา (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก และ 16 กิจกรรมย่อย ซึ่งมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยเน้นกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร ควบคู่ไปกับการบริหารงบประมาณและเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปบรรจุไว้ใน "แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา" และ "แผนปฏิบัติการประจำปี" โดยเชื่อมโยงทั้ง 5 กลยุทธ์เข้าด้วยกัน ไม่ควรเลือกปฏิบัติเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลลัพธ์การนำกลยุทธ์ไปใช้ศึกษาจริง เพื่อติดตามและประเมินผลความสำเร็จในเชิงประจักษ์ ว่าเมื่อนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติแล้ว ส่งผลต่อระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และมีอุปสรรคปัญหาในการนำไปใช้อย่างไร

2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบในบริบทที่แตกต่างกัน ในบริบทของโรงเรียนที่มีขนาดและสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองกับโรงเรียนในเขตชนบท หรือโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อค้นหาว่าปัจจัยด้านบริบทมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์แต่ละด้านแตกต่างกันหรือไม่

References

Anantavorasakul, A. (2017). Teacher Preparation and Development: Understanding Before Reconstructing the Whole System. *Journal of Education Studies, Chulalongkorn University (JESCU)*, 45(2), 293–303.

Boonyang, N. (2017). *Strategic Planning in Nursing.* Songkhla: P.O. Design 46.

Chaowachai, S. (2024). *Academic Administration in Educational Institutions for Student Quality Development.* Phitsanulok: Karnpim Dot Com.

Greemabut, A. (2023). *Guidelines for Organizing Social Studies Learning to Enhance Informed Citizenship of Upper Secondary School Students*. (Master's Thesis). Silpakorn University, Bangkok.

Hemchartluechai, C., Pruettikol, P., & Kaewkor, P. (2022). Strategies of School Administrative Reinforcement to Excellence by School-Based Management to Development the Local School of Department of Local Administration, Sukhothai Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(7), 2803–2812.

Jeenakul, N. (2023). *Active Citizenship: Measurement Model and Enhancement Program for Upper Secondary School Students under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok.

Keser, F., Akar, H., & Yildirim, A. (2011). The Role of Extracurricular Activities in Active Citizenship Education. *Journal of Curriculum Studies*, 43(6), 809–837.

Khejonnanta, N. (2023). *Strategic Management.* Bangkok: SE-ED Education.

Mascherini, M., Manca, A. R., & Hoskins, B. (2009). *The Characterization of Active Citizenship in Europe.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Na Songkhla, J. (2018). *Digital Learning Design.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Office of the Education Council, Ministry of Education. (2019). *Guidelines for the Development of Student Competencies at the Basic Education Level.* Bangkok: 21 Century Co., Ltd.

Phusri, A. (2022). *Strategies for Developing Digital Leadership for Administrators of Small Schools under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2*. (Master's Thesis). Mahasarakham University, Maha Sarakham.

Piyawongwattana, P. (2017). *Strategic Management of Technology and Innovation.* Bangkok: Chulalongkorn University.

Siritheeratharadol, P., Intarakamhang, U., & Tuntivivat, S. (2022). A Study of the Meaning, Characteristic and Development of Active Global Citizenship Based on Transformative Learning Among Undergraduate Students. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(6), 98–114.

Suwathee, A. (2022). *School Administration Strategies Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Primary Schools in the Three Southern Border Provinces*. (Doctoral Dissertation). Prince of Songkla University, Songkhla.

Thongbai, K. (2023). *Teaching Materials for the Course Organization and Management and Strategic Management: Unit 15.* Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

Wannasri, J. (2021). *Digital Age Educational Administration.* Phitsanulok: Rattanatsuwan Printing House.